

OBAVEZNI VOJNI ROK – ISTINSKI DRUŠTVENI KAPITAL (1.)

Uz sve više kriznih situacija, neminovno je da će vojska Hrvatskoj u budućnosti jako trebati

POLITIKA ([HTTPS://PROMISE.HR/CATEGORY/HRVATSKA/POLITIKA/](https://promise.hr/category/hrvatska/politika/)) HRVATSKA ([HTTPS://PROMISE.HR/CATEGORY/HRVATSKA/](https://promise.hr/category/hrvatska/))

19. kolovoza 2024. Promise.hr ()

”Na žalost, moramo prihvatiti stvarnost, a to znači da nije pitanje hoće li nas netko napasti nego kada će nas i tko napasti. Vojna obuka široke populacije jedini je način da Hrvatska ima značajniju bazu ljudi koje može u kratkom roku mobilizirati i koji su osposobljeni i znaju se ponašati u kriznim situacijama i ugrozama”, govorio je još u proljeće 2020. vojni analitičar i stručnjak za sigurnost Jan Ivanjek...

Piše: Dražen Boroš

Pripadnici TikTok generacije imat će od 1. siječnja 2025. čast i obavezu odjenuti ročničke uniforme i proći temeljnu vojničku obuku, čega je bio pošteđen dobar dio dijela hrvatske populacije, danas u najboljim godinama, jer je služenje obaveznog vojnog roka u Hrvatskoj bilo „zamrznuto“ od 2008. godine.

Povratak obaveznog vojnog roka nije pao iz vedra neba: još prije četiri godine Vlada je objavila Nacrt razvojne strategije RH do 2030. u kojem se moglo iščitati da će obrambeni dio donijeti važne novosti poput uvođenja nekog oblika obaveznog vojnog roka. Sigurnost i obrana istaknuti su kao važni aspekti hrvatske razvojne strategije te su svrstani na 7. mjesto strateških ciljeva RH do 2030. Prepoznata je nužnost sigurnog okruženja, sigurnih uvjeta i snažne sposobnosti obrane za razvoj gospodarstva i društva. Bez sigurnosti nema ni ulagača ni rasta ekonomije, pa je zaključeno da će se započeti s ukupnim obrazovanjem stanovništva o sigurnosnoj i obrambenoj tematici te s obučavanjem da bude sposobno reagirati na različite krize i izvanredne događaje.

Ministar obrane **Ivan Anušić** objavio je na blagdan Velike Gospe da **od 1. siječnja 2025.** godine u Hrvatskoj opet počinje obavezno služenje vojnoga roka, a obuka će na poligonima vojarni u **Požegi, Sinju i Kninu** trajati dva mjeseca. Nakon odsluženog obaveznog vojnog roka, ročnici koji bi prošli obuku mogli bi birati hoće li se vratiti u civilstvo te se nastaviti baviti svojim uobičajenim poslovima i biti dio vojne pričuve, ili će ostati u Oružanim snagama i u njima tražiti svoju profesionalnu karijeru. Prema trenutnom Zakonu obveznici služenja vojnog roka su mladići od 18. do 27. godine života, a još se treba odlučiti o tzv. nultoj generaciji koja će prva dobiti pozive da se javi u vojarne.

U Hrvatskoj svake godine između 17.000 i 18.000 muškaraca postaju punoljetni i oni će biti obveznici služenja vojnog roka. Ipak, neće svi oni ići na obuku. Jedan manji dio njih neće proći liječnički pregled. Drugi dio, očekuje se puno veći, pozvat će se na priziv savjesti i neće služiti vojni rok, odnosno neće imati vojnu obuku. U Ministarstvu obrane procjenjuju da će u prvoj godini, odnosno u 2025., kroz obveznu obuku proći između 4000 i 4500 ročnika, i to u četiri ili pet poziva, svakih nekoliko mjeseci.

Vojni rok podržavaju i politika i narod

Aktualna sigurnosna situacija u Europi, koja prijeti dramatičnim i dalekosežnim posljedicama, osigurala je dovoljno političke, ali i narodne volje te aktivirala dovoljan broj aktera da se ponovno uvede vojna obaveza u Hrvatskoj, kao i u nekim drugim europskim državama. O tomu svjedoči i anketa na najposjećenijem hrvatskom portalu Index.hr u kojoj je sudjelovalo više od 91.000 čitatelja i čak 83 posto ih podržava odluku o ponovnom aktiviranju obaveznog vojnog roka. Iako su se ispod Indexove ankete odmah oglasili hejteri, proglašavajući je namještenom i(li) hakiranom, ljudi ipak nisu ovce. Hrvatski čovjek osvijestio je posljednjih godina, osobito u kriznim situacijama nakon potresa u Zagrebu i na Banovini, što znači logistička pomoć vojske, a s obzirom na sigurnosnu situaciju – rat u srcu Europe, rat na Bliskom istoku, nestabilno okruženje u susjedstvu sa Srbijom i BiH, migrantske krize, prijetnje hibridnih formacija poput Islamske države, terorizam, šverc ljudima i oružjem – te s obzirom na sve učestalije elementarne nepogode uslijed klimatskih promjena, neminovno je da će vojska Hrvatskoj u budućnosti jako trebati.

„Ne možemo se osloniti samo na članstvo u NATO-u i EU jer, vidjeli smo i tijekom pandemije korona virusa, u slučaju globalne opasnosti svatko misli prvo na sebe. Naše je susjedstvo ekstremno nestabilno. Imamo BiH koju na okupu drži samo međunarodna zajednica, a prijeteca retorika dolazi i od srpske i od bošnjačke zajednice. U Srbiji imamo Vučića koji je u potpunosti legitimirao velikosrpsku retoriku, vidimo što se događa u Crnoj Gori, imali smo dva velika potresa i vidjeli smo koliko nam je u tim krizama vojska značila. Na žalost, moramo prihvatiti stvarnost, a to znači da nije pitanje hoće li nas netko napasti nego kada će nas i tko napasti. Vojna obuka široke populacije jedini je način da Hrvatska ima značajniju bazu ljudi koje može u kratkom roku mobilizirati i koji su osposobljeni i znaju se ponašati u kriznim situacijama i ugrozama”, govorio je još u proljeće 2020. izvrсни vojni analitičar i stručnjak za sigurnost **Jan Ivanjek**, koji je, na žalost, podlegao opakoj bolesti 2021., u 31. godini života, ne dočekavši napad Rusije na Ukrajinu i iscrpljujući rat na europskom tlu, što danas daje i dodatnu argumentaciju njegovim riječima.

Istina je, Hrvatska ima premalu populaciju, a istodobno je i ekonomski preslaba za održavanje velike profesionalne vojske, zato je i trebalo i treba afirmirati ideju zašto bi i kako opća populacija morala biti osposobljena za pružanje pomoći, ne samo u ratnim situacijama nego i tijekom elementarnih nepogoda, tim više što nam je i sustav civilne zaštite biološki i organizacijski devastiran. Pozitivnim primjerima iz Švicarske, Danske, Švedske, Finske..., u kojima je jako razvijena svijest o služenju domovini, a napose herojskim primjerima iz obrambenog Domovinskog rata, treba animirati i motivirati sve otuđeniye mlade ljude i podizati im svijest o važnosti obrane domovine i jačanju osjećaja pripadnosti zajednici. Čast je na svaki način služiti drugima, obitelji, susjedima, nemoćnima, jer tako služimo i sebi i domovini, a ne da očekujemo da će netko drugi umjesto nas uzeti lopatu, nosila, vreću pijeska ili pušku.

Svima nama – osobito mladim ljudima u formativnim godinama, prepuštenima anarhiji digitalnog svijeta u kojem je sve dopušteno i istodobno se ništa ne mora – trebaju lekcije o pravom patriotizmu i građenju nacionalne svijesti, o društvenoj solidarnosti, o nužnosti obuke za krizne situacije, o žrtvovanju za drugog. Obavezna vojna obuka od dva, tri mjeseca ne bi mladima ništa bitnoga uskratila ni oduzela, a svakako bi ih ojačala, naučila važnim vještinama, međusobno približila, a možda i promijenila nečiju životnu perspektivu. Osim što, dakle, služi za svladavanje elementarnih vojnih vještina i jača vjerovanje u mogućnost obrambenih snaga, vrijeme služenja vojske svojevrсни je ritual sazrijevanja mladih ljudi tijekom kojeg se mladi muškarci (i žene) socijaliziraju u društvo te jačaju zajedništvo i nacionalni ponos. Ukratko, vojna obaveza je, osobito u kriznim vremenima u kojima živimo, istinski društveni kapital.

Masa regruta odlučuje ishod u ključnim trenucima

Uvođenje obaveznog vojnog roka ponovno postaje aktualna tema u mnogim europskim zemljama. Povijesno gledano, obavezni vojni rok bio je ključna praksa za osiguranje obrane u europskim zemljama, a većina država je tijekom 20. stoljeća provodila praksu obaveznog temeljnog vojnog obučavanja. Međutim, s krajem Hladnog rata i smanjenjem prijetnje izravnog vojnog sukoba, mnoge su zemlje postupno ukinule obavezni vojni rok, prelazeći na profesionalne vojske. Danas, u promijenjenim globalnim okolnostima, sve se više govori o potrebi da se ova praksa ponovno uvede.

Kako ističe povjesničar, političar i diplomat Miro Kovač, stručnjak za međunarodne odnose: „Obavezni vojni rok nije samo pitanje vojne spremnosti, već i odraz šireg društvenog konsenzusa o sigurnosnim potrebama jedne nacije. Uvođenje obaveznog vojnog roka vraća nas na temelje građanske odgovornosti i spremnosti da se suočimo s izazovima novog doba.“

Jedan od glavnih razloga za ponovno razmatranje uvođenja obaveznog vojnog roka jest dramatičan porast geopolitičkih napetosti, naročito nakon ruske invazije na Ukrajinu 2022. godine. Ovaj sukob ponovno je aktualizirao pitanja nacionalne sigurnosti i obrane širom Europe, a mnoge države počele su se pitati jesu li njihove trenutne vojne snage dovoljno snažne da odgovore na nove prijetnje.

„Ruska agresija na Ukrajinu pokazala je da je stabilnost na europskom kontinentu daleko od zajamčene, a sposobnost nacija da brzo mobiliziraju svoje vojne resurse postaje od presudne važnosti“, naglašava general **Drago Lovrić**, bivši načelnik Glavnog stožera Oružanih snaga RH.

Dok su veće države poput Njemačke, Francuske i Poljske povećale svoje vojne proračune i razmatraju proširenje vojne infrastrukture, ideja obaveznog vojnog roka došla je u fokus kao potencijalno rješenje za brzo povećanje broja vojnika i jačanje nacionalnih obrambenih sposobnosti.

„U kriznim vremenima, sposobnost jedne nacije da se brzo mobilizira može činiti razliku između sigurnosti i kaosa“, podvlači general Lovrić.

Mnoge europske zemlje suočavaju se s izazovom kako brzo povećati broj vojnika, posebno u svjetlu mogućih dugotrajnih sukoba ili potreba za brzim raspoređivanjem trupa. Profesionalne vojske, iako visoko obučene i tehnički opremljene, često su ograničene brojem osoblja. U tom kontekstu, obavezni vojni rok vidi se kao efikasno sredstvo za brzo stvaranje velikih rezervnih snaga koje se mogu aktivirati u slučaju krize. Također, obavezni vojni rok omogućuje bolju pripremljenost populacije za razne scenarije, od obrane od vanjske agresije do suočavanja s prirodnim katastrofama ili terorističkim prijetnjama.

„Nema zamjene za brojnost kada je riječ o obrani. Profesionalci čine okosnicu, ali masa regruta može odlučiti ishod u ključnim trenucima“, izjavio je vojni analitičar Igor Tabak.

Škola života i jačanje nacionalnog identiteta

Uz sigurnosne razloge, sve veći dio javnosti podržava povratak obaveznog vojnog roka iz socijalnih i kulturnih razloga. Mnogi vjeruju da bi obavezni vojni rok mogao igrati ključnu ulogu u jačanju nacionalnog identiteta, posebno u vremenu kada se društva suočavaju s polarizacijom i rastućim problemima u oblikovanju zajedničkih vrijednosti. Sociolozi specijalizirani za pitanja društvene kohezije smatraju da vojni rok može biti škola života koja mladima daje neprocjenjiva iskustva, ali i potiče osjećaj pripadnosti i odgovornosti prema zajednici.

„Vojni rok često se percipira kao iskustvo koje mladima pruža priliku da steknu važne životne vještine, kao što su disciplina, odgovornost, rad u timu i snalaženje u izazovnim situacijama. U vrijeme kada se društvo suočava s brojnim unutarnjim podjelama, obavezni vojni rok može pomoći u jačanju zajedništva i solidarnosti“, kažu sociolozi.

S jedne strane, zagovornici povratka vojnog roka u Hrvatskoj ističu sigurnosne razloge i potrebu za povećanjem vojne spremnosti. Također, često se spominje i potencijalni pozitivan utjecaj na mlade ljude koji bi kroz vojnu službu mogli osim korisnih vještina steći osjećaj odgovornosti prema svojoj zemlji i društvu, što je neprocjenjivo u vrijeme krize.

S druge strane, protivnici obaveznog vojnog roka upozoravaju na visoke financijske troškove i logističke izazove uvođenja takve mjere. Također, postoje zabrinutosti vezane uz pitanja osobne slobode i potencijalne negativne društvene posljedice, uključujući moguće nezadovoljstvo mladih ljudi koji ne žele biti prisiljeni na služenje vojske. U Europi je obveza služenja vojnog roka na snazi u Austriji, Bjelorusiji, Cipru, Danskoj, Estoniji, Finskoj, Grčkoj, Moldaviji, Norveškoj, Rusiji, Švedskoj, Švicarskoj, Turskoj i Ukrajini. U svim državama u kojima je na snazi obveza služenja vojnog roka, moguće zbog prigovora savjesti odbiti vojnu službu i zamijeniti je civilnim služenjem, kao što je to bilo i opet će biti moguće i u Hrvatskoj. Izuzetak je jedino Turska gdje je odbijanje služenja isključeno, a vojni rok traje 12 mjeseci.

Tekst je objavljen u sklopu projekta poticanja novinarske izvrsnosti Agencije za elektroničke medije